

URBANO ŠUMARSTVO

Mi spašavamo oštećena i bolesna stabla!

TEKST JELENA CVETKO FOTO BERISLAVA PICEK/CROPIX,
HERBAFARM MAGNOLIJA, JAVNA USTANOVA PŠ MARJAN

Hrvatska tvrtka Herbafarm Magnolija proizvodi Herbafertil - poboljšivač tla koji se primjenjuje aplikacijom biorazgradive cilindrične jutene vrećice ispunjene patentiranim sadržajem u korjenov sistem kako bi se potaknuo rast i razvoj. Pokazali su nam nekoliko uspješnih primjera sanacija

Koliko ste puta prošetal i gradom ili kvartovskim ulicama i dragocjene zelene površine, pokraj kojih ste prolazili, uzeli "zdravo za gotovo"? Koliko ste puta na tim zelenim površinama, bez obzira na to je li riječ o parceli u javnom ili privatnom vlasništvu, uočili stabla slabih krošnji, bolesne boje lišća, koja su se polako počela sušiti? Ili, koliko ste puta primijetili da su neka stabla posječena, a na njihovim je mjestima ostala prazna, zbijena zemlja, a tek u rijetkim slučajevima posađeno novo, mlado stablo? Nažalost, takvi su prizori vrlo česti. Razloga je nekoliko, a na njih već godinama upozoravaju Maks Udov i Tin Udovč iz tvrtke Herbafarm Magnolija.

- U gradu se stabla nalaze u neprirodnom okruženju i nemaju uvjete doživjeti svoj biološki maksimum, iako bi mogli živjeti i nekoliko stotina godina. Gradsko tlo je sivo, zbijeno, bez humusa i glista, a često je nadosipano šoderom i asfaltirano. Između asfaltiranih cesta i zgrada, korijen stabla stagnira i nema snage hraniti krošnju te gubi lisnu masu, čime lisna membrana postaje

slabija i sve manje otpornija na bolesti i štetnike. Također, ako u tlu ne dolazi do izmjene plinova, korijen ne dobiva dovoljno kisika i stvaraju se patogene gljive zbog kojih počne trunuti - kažu naši sugovornici, dodajući kako je u praksi, na žalost, najčešće rješenje za takva stabla njihova sječa.

S druge strane, na manjim ili većim gradilištima ne vodi se računa o zelenilu u okruženju već se stabla nerijetko sijeku za potrebe novog objekta ili im se tijekom radova oštećuje korijen ili deblo. Često se i u privatnim dvorištima sijeku stabla, a s takvim se situacijama, gotovo u svakodnevnom radu, susreće se i cijenjeni hrvatski arhitekt Hrvoje Njirić.

- Većina privatnih investitora u Hrvatskoj polazi od pretpostavke da je stablo smetnja. Kad prodete kroz mnoge ulice, vidjet ćete da su one preuske za javni drvored, a ljudi u svojim vrtovima nemilice sijeku postojeća stabla pod parolom "stablo je naš neprijatelj" jer "na njega idu kukci i ptice koji rade smeće". To je odsustvo bilo kakve kulture stanovanja. Djecu bi trebalo učiti da je stablo naš prijatelj, to nije floskula, to je stvarno tako - ističe Njirić. Također, na privatnim i javnim gradilištima velik se broj postojećih stabala ošteti

građevinskim zahvatima i građevinskom mehanizacijom. Iako postoji propisana nadzemna zaštita debla daskama, dodaju Maks Udov i Tin Udovč, ona nije adekvatna jer se najveće štete događaju u tlu, prelaskom bagera preko korijena stabla i tijekom iskopa.

- Najžalosnije je što u takvim situacijama nema odgovornih i nema sankcija - napominju.

Jedna od čestih situacija u privatnim dvorištima je i liječenje bolesnog stabla orezivanjem, koje ne dovodi do željenih rezultata ako je problem u korijenu. Tu su i vremenske neprilike uslijed kojih može doći do oštećenja. Sve nabrojeno posljedično dovodi do propadanja stabala. Međutim, Maks i Tin ističu kako sva ta bolesna i oštećena stabla ne moraju biti osuđena na smrt motornom pilom, jer postoji rješenje. Naime, tvrtka Herbafarm Magnolija proizvela je i prije osam godina patentirala Herbafertil. Riječ je o poboljšivaču tla koji se primjenjuje aplikacijom biorazgradive cilindrične jutene vrećice ispunjene patentiranim sadržajem u korijenov sistem, kako bi se potaknuo rast i razvoj korijena, uz poboljšanje uvjeta u tlu. Tako se stablima ponovo vraća narušeni vitalitet.

- Vrećice Herbafertila se ugrađuju u zoni stabla gdje je korijenje najgušće, odnosno u dijelu do dvije trećine projekcije radijusa krošnje, kako bi došla u zonu gustog spleta korijenja. Budući da u toj zoni nema dovoljno potrebne vlage za brzi rast i razvoj mladog korijenja, potrebno je obavezno osigurati dodatno zalijevanje ugrađenih vrećica. Na jedan ugrađeni Herbafertil u roku šest mjeseci do godine dana producira se šest do sedam kilograma mladog korijena koji potiče zdrav rast stabla - pojašnjavaju.

Dodaju kako se sanacija nastavlja pravilnim i stručnim orezivanjem krošnje, a po potrebi i mogućnosti zaštitnim prskanjem krošnje ili endoterapijom, koja se vrše uz partnersko poduzeće Arboaring.

- Orezivanje krošnje od krucijalne je važnosti za vraćanje vitaliteta stablu, jer će ono potaknuti stablo da proizvede mnogo mladica, novih grana i obilje listova. No, ako se prije ne ojača korijen, to može izazvati preveliko iscrpljivanje korijena i sušenje tako orezanog stabla ili njegovu otežanu obnovu - kažu.

Prvi znakovi ozdravljenja, ako je sanacija izvedena u kasno ljeto ili jesen, vide se u proljeće, a rezultati se pojačavaju svake vegetacijske sezone. Pravi napredak koji žele postići vidljiv je nakon dvije godine.

- U posljednje vrijeme puno se priča o ozelenjavanju, odnosno sadnji novih stabala, ali nitko ne vodi računa o starim stablima koja puštamo da propadaju, a time gubimo lisnu nasu, hladovinu i utočište za ptice, koje je tu već 50-ak godina. S obzirom na klimatske promjene i važnost zelenila u urbanom okruženju, ne smijemo riskirati i čekati novih 50 godina da novoposadeno stablo naraste, moramo uložiti u postojeća stabla. Mi možemo spasiti bolesna i oštećena stabla te im znatno produljiti život - ističu Maks i Tin.

Iza njih su uspješne akcije sanacije stabala u Kopenhagenu, gdje imaju partnersku tvrtku, ali i u gradovima susjednih zemalja, poput Beograda. U posljednje vrijeme sve češće ih provode i u Hrvatskoj, od Dubrovnika i Splita, preko Zagreba do Osijeka. Imaju potporu Hrvatske od druge za arborikulturu, surađuju s privatnim vlasnicima, ali i s Hrvatskim šumama, Šumarskim fakultetom u Zagrebu i Šumarskim institutom.

Ipak, potrebno je, kažu, dodatno potaknuti svijest privatnih vlasnika i investitora, građevinskih djelatnika, ali i gradskih uprava te nadležnih državnih institucija, o očuvanju i spašavanju postojećih stabala.

- Najčešće nas zovu kad je već kasno, kad se stabla počinju sušiti. U svakom projektu, javnom ili privatnom, treba razmišljati unaprijed i obratiti pažnju na postojeća stabla, ali budući da tijekom realizacije projekata često dolazi do značajnih oštećenja, u proračunu bi trebalo predvidjeti i sredstva za sanaciju kako bi se ona spasila i zadržala - napominju, dodajući kako bi se sve to moglo izbjeći prethodnim savjetovanjem.

Govoreći o gradskim upravama i očuvanju zelenih površina, ističu, prednjači Osijek.

Jasenska Vizentaner iz osječkog Odsjeka za komunalno gospodarstvo, pak, kaže kako Grad Osijek prepoznaje potrebu čuvanja svakog stabla na javnim zelenim površinama, a istodobno ostvaruje suradnju sa strukovnim institucijama, prati inovacije na polju urbanog šumarstva te provodi niz mjera.

- Dnevno zalijevanje u kasno proljeće, ljeti i ranu jesen zamijenili smo noćnim zalijevanjem. Mlada stabla svojiti koja imaju prilično tanku koru premazujemo sredstvom protiv ožegotina. Stabla prihranjujemo kompostom, ali i kazetnim gnojivom. Značajna stabla orezujemo uz pomoć urbanih šumara, penjača - nabraja.

Grom udario Dedeka, 600-godišnjeg hrasta lužnjaka

PARK MAKSIMIR, ZAGREB

Stablo hrasta lužnjaka, popularno nazvanog Dedek, jedino je stablo u Zagrebačkom parku Maksimir koje je dobilo ime, a ujedno je i najstariji stanovnik parka, kojeg krasi već gotovo 600 godina. Međutim, tijekom grmljavinskih nevremena došlo je do dva udara groma, o čemu svjedoči pukotina na stablu. To je dovelo do sušenja jedne strane stabla, a s obzirom na velike grane i krošnju s druge strane, postojala je opasnost od narušavanja njegove stabilnosti. Iz Javne ustanove Maksimir kažu kako su i prije u suradnji sa Šumarskim fakultetom i Hrvatskim šumama orezivali suhe grane kako ne bi došlo do daljnjeg raspucavanja i loma, a nedavno je tvrtka Herbafarm Magnolija ugradila i Herbaferertil kako bi se dohranio korijen hrasta i produljio njegov život.

Budući da je riječ o stoljećima starom i velikom stablu, u radijusu tri metra od oboda debla izbušeno je 16 rupa, u koje su ugrađene Herbaferertil vrećice. Time će se obnoviti korijen, učvrstiti stabilnost stabla u tlu i proširiti korijen na odumrlu stranu, kako ne bi došlo do vjetroizvale - kažu Maks Udov i Tin Udovč, dodajući da će se rezultati vidjeti na proljeće, kada se očekuje rast krošnje, odnosno stvaranje i listanje dovoljnog broja zdravih pupova.

Hajdukova murva

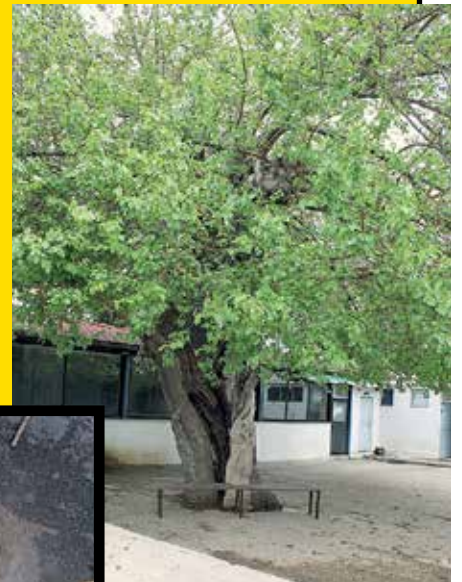
SPLIT

Legenda kaže da su oko murve koja se nalazi u dvorištu Ragbi kluba Nade na Starom placu, nekadašnjem terenu NK Hajduka, ispričane najznačajnije priče u povijesti Hajduka, od baraba Luke Kaliterne pa sve do 1979. kada se Hajduk preselio na Poljud. Točna starost murve nije poznata, ali iz Javne ustanove PŠ Marjan kažu da vjerojatno potječe iz perioda od 1900. do 1920. kada su se murve sadile po Splitu.

S obzirom na njeno loše stanje i trulež, na poticaj časopisa Naprid bili u izdanju Slobodne Dalmacije 2014. godine pokrenuta je akcija "Spasimo Hajdukovu murvu", koju su zajednički proveli Grad Split, Javna ustanove PŠ Marjan i HNK Hajduk, a volonterski su se priključili predstavnici struke i zainteresiranih institucija. Nakon odrađene dijagnostičke analize, izvođene su rezidbe i mjere zaštite, a ugrađen je i Herbaferertil. Prvi put 2014., a drugi put 2020. godine.

- Jasno su vidljivi rezultati djelovanja Herbafertila jer se hranjivo polako otpušta te time imamo produljeni efekt korištenja hranjivih tvari. Na samom stablu u ovom trenutku vidljiv je znatan prirast mladica i grana, a time povećanje lisne mase, stoga bi u narednom zimskom razdoblju 2021./2022. trebalo ponovno provesti zimsku rezidbu, a potom

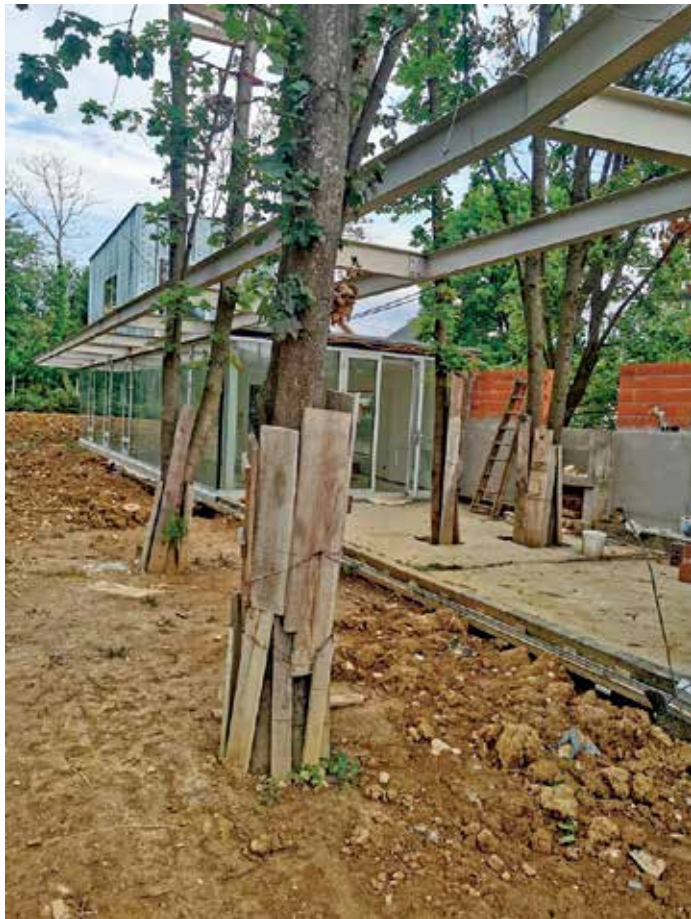
napraviti još jednu prosudbu stručnih i licenciranih stručnjaka kako bi se i na ovaj način vidjeli efekti održavanja od 2014. godine - kažu u Javnoj ustanovi PŠ Marjan.

Na jednu ugrađenu vrećicu Herbafertila producira se šest do sedam kilograma mladog korijena

Građevinski radnici oštetili stabla na privatnoj parceli

GORNJI BUKOVAC, ZAGREB

Na privatnoj šumskoj parceli gradi se obiteljska kuća koja se sastoji od dva dijela povezana terasom, a prilikom izrade projekta pazilo se na svaku poziciju postojećeg stabla kako bi se sam objekt ukomponirao u okruženje. Međutim, prilikom iskopa temelja i izravnavanja terena teškim je strojevima oštećen jedan dio od ukupno 13 stabala. Drugi dio je zasipan ilovasto-glinastim materijalom iz iskopa, a treći je zabetoniran u terasu. Zbog toga je nastupilo sušenje dijelova stabala.

Tim tvrtke Herbafarm Magnolija u ljeto je očistio sav višak zemljanog materijala kod zatrpanih stabala, a kod stabala oštećenih korijena glatkim rezom odstranjen je iskidan dio te dodan sloj zemlje do nivoa pripadaka prije početka radova, kako bi se korijen mogao početi obnavljati. Kod zabetoniranih stabala probušene su rupe u betonu kako bi se omogućila ugradnja Herbafertila te izmjena plinova i dotok vode u korijenov sustav.

Oko svakog debla izbušeno je četiri do osam rupa, ovisno o prsnom promjeru stabla u radijusu 80-ak centimetara od ruba debla. U te rupe ubačena je jutena vrećica Herbafertila te je dovedeno mikronavodnjavanje. Površina oko stabla malčirana je debljim slojem borove kore, kako bi se zaštitili površinski korjenčići od visokih ljetnih temperatura i nepotrebnog gubitka vlage. Već nakon tri mjeseca primijećeno je osjetno bolje stanje krošnje s formiranjem mladih listića, što je omogućilo apliciranje potrebnih fungicida te orezivanje suhih i oštećenih dijelova krošnje.

- Šest mjeseci do godine dana nakon ugradnje očekuje se da stablo razvije na tretiranom mjestu splet mladog korijenja poput nogometne lopte, težine oko šest do sedam kilograma, odnosno iz osam tretiranih mjesta ugrađenih po jednom stablu izraste 48 do 56 kilograma novog mladog korijenja, što u potpunosti vraća vitalitet stablu - kažu u tvrtki Herbafarm Magnolija.

Također, na Panel diskusiji Osijek 2021., prvoj panel diskusiji u Hrvatskoj čija je tema bila održavanje javnih zelenih površina, naročito stabala, moglo se čuti da većina gradova ima problema s izvođačima građevinskih radova, a Grad Osijek im propisuje tuneliranje umjesto kopanja, a kad ono nije moguće, izdaju se posebni uvjeti. Neki od njih su provlačenje instalacija minimalno 1,5 metra od debla; zalijevanje stabla prilikom otvaranja i nakon zatvaranja rova; zabrana odlaganja viška tla, nastala kopanjem, uz deblu...

U Odluci o komunalnom redu regulira se problematika održavanja javnih zelenih površina čiji su dio i stabla, a propisane su i mjere za provedbu komunalnog reda. No, uz sankcioniranje je potrebno i puno rada s građanima, naročito mladima. Grad Osijek se trenutno priprema baš za takve aktivnosti - kaže Jasenka Vizentaner, dodajući je Grad Osijek svjestan da bez brige o svim stablima nećemo opstati kao civilizacija.

Stagnacija mladih stabala zbog lošeg tla

OSJEČKA PROMENADA

Na uređenoj osječkoj Promenadi uz Dravu, jednoj od najljepših europskih šetnica uz rijeku, prije nekoliko godina zasađena su mlada stabla na potezu od cestovnog mosta do KBC-a. Međutim, zbog loše strukture tla, nisu se primjereno razvijala, nego su stagnirala, pa su ih često morali zamjenjivati. Budući da Grad Osijek prati što se događa na razini struke urbanog šumarstva, došlo je do suradnje s tvrtkom Herbafarm Magnolija, koja je u proljeće educirala djelatnike RJ Zelenilo osječkog Unikoma o podzemnoj brizi stabala, kojom će se poboljšati njihova vitalnost. Ukupno je ugrađeno 107 jutениh biorazgradivih vrećica - jedna po svakom stablu. Tijekom boravka u Osijeku u povodu nedavne panel diskusije Osijek 2021, Maks Udov i Tin Udovč obišli su drvored i vidjeli kako su sva tretirana stabla zdrava i bogata.

